

Gergely Katalin

„A SZENTOLVASÓ TÁRSULAT
MÁRIA KERTJE...”
GYERGYÓSZENTMIKLÓSI RÓZSAFÜZÉR
TÁRSULATOK

A Mária-társulatok általános, közsismert szabályai, szövegei törzsanyagát képezik a különböző vidékeken működő csoportoknak, de a helyi sajátosságok változatossá, érdekessé teszik az országszerte ismert rózsafüzér társulatok tevékenységét.

Tanulmányomban a rózsafüzérről és a társulatokról szóló általános bevezető után a Gyergyószentmiklóson működő csoportok szerveződését, tevékenységüket, szokásaikat, hiedelmeiket, ima- és énekkendjüket mutatom be és próbálom értelmezni.

„A szentolvasó társulat Mária kertje...”
Gyergyószentmiklósi rózsafüzér társulatok

1. A rózsafüzér

A *rózsafüzér* vagy *olvasó* közkedvelt népies imasorozat, melyben a Miatyánk és az Üdvözlégy Mária imádságok ismételtetése közben Jézus és Mária életéről elmélkednek.

A Katolikus lexikon szerint a *rózsafüzér* elnevezés egy XIII. századi Mária-legendából ered, miszerint egy jámbor ciszterci szerzetes gyakran mondott el 50 Üdvözlégyet, mire látomásban 50 rózsza jelent meg neki Szűz Mária homlokán.¹ Ezért, aki a rózsafüzért imádkozza, az Máriának fonja a rózsakoszorút. *Olvasónak*, *szentolvasónak* azért nevezik, mert az imákat a gyöngyből készült füzér szemeivel számolják, őseink szóhasználatával „olvassák”. Az *örvendetes*, *fájdalmas* és *dicsőséges olvasó* Szűz Mária és Jézus életének egy-egy szakaszát idézi az öt-öt „tizedben”, azaz a 150 Üdvözlégyben a Jézus neve után mondott „titkokkal”. (A „titok” a görög eredetű „misztérium” kifejezés magyar megfelelője, az üdvösségtörténet eseményeire – Jézus megtestesülése, születése, szenvedése, halála, feltámadása, a Szentlélek eljövetele-, illetve a megváltásra-vonatkozik.) Mivel a három

¹ BANGHA szerk. III. kötet, 1932.

olvasóban elmondott 150 Üdvözlég a 150 zsoltárra emlékeztet, Szűz Mária zsolozsmájának is nevezik. Latin neve „*Rosarium*” vagy „*Psalterium Beatae Mariae Virginis*”, azaz a Boldogságos Szűz zsoltárkönyve.²

A Domonkos Rend hagyományai alapján Szent Domonkost tartják a rózsafüzér atyjának, aki magától Máriától kapta az olavsót, mint legfőbb fegyvert az eretnekek elleni küzdelemben. Tényként az is bizonyítható, hogy a XII. századtól szokásos imasorozatot a domonkosok terjesztették és szorgalmazták.

Verebélyi J. Pál domonkosrendi szerzetes azonban Szent Domonkos szerzőségét védelmezve idézi a domonkos-rendi breviáriumot, mely felsorol néhány pápát is, akik Szent Domonkos szerződését bizonyítják: „X. Leó, V. Pius, XIII. Gergely, V. Sixtus pápák apostoli leveleikben tanúsítják, hogy a rózsafüzér szerzője Szent Domonkos volt.”³

Máriának, mint a Rózsafüzér Királynéjának (*Olvasós Boldogasszonynak*⁴) külön ünnepet is szentel a katolikus egyház: október 7-e, a lepantói győzelem emléknapja, mivel ezt a győzelmet a rózsafüzér imádság hatásának tulajdonították.

A rózsafüzér imádkozásának egy új lendületet adott az élő rózsafüzér társulatainak alapítása, melyet először egy francia asszony, Pauline Maria Jaricot hozott létre 1826 táján és XIV. Gergely pápa hagyott jóvá.⁵

A magyarországi rózsafüzér társulatok alapításáról a XV-XVI. századtól vannak adataink: 1496-ban Kolozsváron alapítanak társulatot a domonkosrendiek, illetve a XVI. század eleji kódexekben vannak rózsafüzérrel kapcsolatos feljegyzések.⁶

2. Rózsafüzér társulatok Gyergyószentmiklóson

A gyergyószentmiklósi rózsafüzér társulatokra vonatkozó legrégebb írásos adat 1728-ból való: ez egy nyomtatott szövegű, latin nyelvű alapítólevél, melyre a kihagyott helyeken beírták az egyházközség „*S. Nicolai in Sede Gyergyó*” és az akkori pap nevét: „*A.R.D. Stephanus Atyai*”. A szöveg alatt egy bizonyos „*Stephanus Franciscus Letai Vicarius Generalis*” 1728. november 27-én, Kolozsváron kelt néhány sora olvasható, melyben az okirat megőrzésére szólít fel és aláírásával illetve pecsétjével hitelesíti azt.

² VERBÉNYI-ARATÓ 1989, 233-234.

³ VEREBÉLYI 1982.15.

⁴ BÁLINT II. kötet 1977, 367.

⁵ BARNA 1991, 319-322.

⁶ BÁLINT II. kötet 1977, 367.

A következő adat egy latin nyelvű másolat 1796-ból arról az iratról, melyben a pápa engedélyt ad, hogy a gyergyói örmény egyházban is rózsafüzér társulat létesüljön.

1862-ben a gyulafehérvári püspök küld felhívást jámbor társulatok alapítására, illetve buzdítja a már meglévőket, hogy segítsék a szegény templomokat. Ugyanakkor felsorolja, hogy „néhány helyen mennyi áldással jár” az ilyen társulatok működése lelki és anyagi téren.⁷

Amikor a jelenleg is működő rózsafüzér társulatok idősebb tagjaitól kérdeztem, hogy mióta vannak Gyergyószentmiklóson rózsafüzér társulatok, általában ezt válaszolták: „*Régóta, nagyanyáink, dédanyáink korában is megvolt má!*” S gyermekkori emlékeik révén, – amikor már nagyanyjukkal, édesanyjukkal el-eljártak a közös imádságokra, népes és jólműködő társulatok tevékenységéről számoltak be.

Jelenleg Gyergyószentmiklóson tíz felett van az állandó jelleggel működő felnőtt rózsafüzér társulatok száma. Azért hangsúlyozom, hogy felnőtt, mivel a helyi esperes kezdeményezésére a kilencvenes években gyermek és ifjúsági csoportok is létesültek.

A csoportokat a társulatvezetők neve vagy az utcájuk szerint tartják nyilván, esetleg a tagok közösen választanak nevet maguknak, pl. Lourdes-i Szűzanya társulat. Taglétszámuk 15 és 60 között mozog: az újabb csoportok tizenöt fősek, a régebbi népesebbek, általában több koszorút is magukba foglalnak, hármat-egyet, de olyan is van, ahol nem teljes a második vagy harmadik koszorú.

A plébániai oklevelek tanúsága mellett a változó létszám is arra enged következtetni, hogy Gyergyószentmiklóson már az élő lelki rózsafüzér megjelenése előtt is működtek hagyományos rózsafüzér társulatok, hisz ez utóbbi csupán 15 fős taglétszámmal működhet, míg Gyergyóban több olyan csoport is van, ahol nem a 15 vagy ennek a többszöröse a taglétszám, hanem annál kevesebb, vagy több néhány emberrel. A társulatvezetők nem ragaszkodtak szigorúan a tizenötös kerethez, s a jószándékot, a közösségi imára való törekvést figyelembe véve, nem küldték el az újonnan jelentkezőket, hisz „imájuk úgy sem vész el, ha nincs meg a koszorú, s majd csak jönnek még mások is, akik kiegészítik”. Néhány társulatvezető pedig „kipótolja” a hiányzó imát, „hogy teljes legyen a koszorú”.

A társulatokhoz tartoznak úgymond „passzív” tagok is, akik nem vesznek részt a társulati gyűléseken, imádságokon, csupán „*cédulát váltanak*”, imajegyet, „*titkot cserélnek*” és egy hónapon keresztül végzik a rájuk eső imarészt. Így havonta mindössze egy alkalommal kerülnek kapcsolatba a társulatvezetővel vagy azzal a taggal, aki elviszi nekik az imajegyet. Ilye-

⁷Az említett okiratok a gyergyószentmiklósi római katolikus plébánia levéltárában találhatók.

nek az idősebb betegek vagy fiatalabbak közül azok, akik dolgoznak, nincs idejük az aktív részvételre, de már bekapcsolódnak egy-egy társulat közös imájába. Az aktív tagok havonta legalább egyszer összegyűlnek és közösen imádkoznak: általában a hónap első vagy utolsó szombatján, vasárnapján, társulatonként változik az időpont; novemberben, adventben, nagyböjtben, Mária-ünnepek előtt gyakrabban – hetente, naponta – találkoznak.

3. Társulati csoportok szerveződése

Általában egy-egy társulatvezető szomszédságában, vonzáskörében alakul ki egy-egy társulat, esetleg közelebbi utcákból, városrészből. A város felső részében, „Fesszegben” három társulat működik: Pongrácz Dénesné Mária-társulata, György Istvánné társulata, Angi Sándorné társulata, a központi részen van a Selyem utca-beli társulat, a Vass Józsefné társulata, a Szőcs Margit újonnan alakult csoportja, illetve a Szárhegyi úti társulat; Alszegben Csíki Miklósné, Antal Péterné, Benedek Erzsébet és Kari Juliánna vezet társulatot.⁸

A már régebben alakult Selyem utca-beli társulat névváltozással „újult meg”. Az előző társulatvezető, Tamás Lénárdné halála után a csoport jelenlegi vezetője, Köllő Juliánna nem akarta, hogy a saját neve szerint különböztessék meg a csoportot, ezért használják az utca elnevezést, bár nemcsak Selyem utcaiak tartoznak hozzájuk.

Arra is van példa, hogy valaki népes családja, rokonsága körében szervezett társulatot, amibe később a szomszédok is bekapcsolódtak. A Gyergyócsomafalváról származó özvegy Csíki Miklósné a hatvanas években alapította a társulatát. Szülőfalujában édesanyja is társulatvezető volt, ezért ő már kislány korában résztvett a gyűléseken, megtanulta az imádságokat. *„Én már egész kicsi koromtól, ahogy emlékszem, már kívülről tudtam az olvasót s a titkokot mondani, nem kellett az imajegyet elővegyem, édesanyám megtanított.”* Asszonyként egyszerre két társulat tagja is volt: *„Amikor férjhez mentem anyósom és társulatvezetőnő volt, s édesanyám és. S én, mint fiatalasszony az édesanyám felől és cseréltem az imajegyeket s az anyósom felől és, mind a kettőt végeztem.”* Miután Gyergyószentmiklósról költöztek – nem törődve a korszak vallásellenességével és az esetleges megfélemlítéssel –, azzal a kéréssel fordult a plébánoshoz, hogy szeretne társulatot alapítani: *„Hogy felköltöztünk, elképzeltem, hogy a gyermekeim közt létesítünk egy csoportot, hogy végezzünk el bár tizenöt titkot... S bementem Rácz plébános úrhoz, hogy vegyek imajegyet, s ő elcsodálkozott, hogy ebben a világban még ilyen és létejen, hogy*

⁸A gyűjtést 1992-ben végeztem, a dolgozat ennek alapján készült. Az azóta bekövetkezett változásokat – elhalálozás, új vezető, új csoport stb. – nem tudtam figyelembe venni.

valaki erre es gondoljon. S akkor megcsináltattam a tizenöt titkot (...), felirattuk a gyermekeinket s a szomszédokat (...)"

Rácz György plébános áldását adta a kezdeményezésre, így Csíki Miklósné gyermekeivel, unokáival és egy-két szomszédjával elkezdte a rózsafüzér-közös imádkozását, majd később mások is csatlakoztak hozzájuk. (Számára kezdetben sem jelentett gondot, hogy a koszorút kitevő tizenöt fő összejöjjön; hét gyermekéből négyen a közelében, vele egy utcában laknak.)

Aki szülői minta alapján már gyermekkorától tagja a Mária-társulatnak, az a szülőhelyéről való elköltözköztetéskor sem feledkezik meg a rózsafüzérről, új lakóhelyén társulatot alapít vagy bekapcsolódik egy helyi társulat tevékenységébe. Vizoli Istvánné édesapja Ditróban vezetett társulatot. Halála után a füzetét a Szentmiklósról költözött lánya örökölte aki Csíki Miklósné csoportjában kamatoztatja tudását: a közös imák alkalmával az énekek elkezdésével segíti a vezetőt. Hajnal Anna az ura halála után költözött a lányához, aki Gyergyószentmiklóson alapított családot. Otthon Gyimesben saját társulata volt, de itt nem alapított újat, hanem csatlakozott az egyik közeli csoporthoz: *„bëvegyültem én es, befogadtak, s akkor végezgetem”*. Anna néni naponta két tizedet végez az olvasóból, mivel az otthoni társulatban is benne maradt, napi imáival hozzájuk is kötődik, illetve végzi a jelenlegi társulatából ráháruló imarészt. Jelen társulatának idősebb tagjaival minden vasárnap délután közösen imádkoznak: az *„Örökimádás”* könyvből elmondanak egy imádati órát, énekelnek, olvasót mondanak. Virrasztókba is eljár, de ima- és énekvezetést nem vállal: *„Itt vannak régebbi asszonyok, s én nem szeretek belésszólni az ők dőgaikba, nem szeretek nagyoskodni. Ide ki itt van Annuska néni, ő okos asszony, tud szép dőgokat, olyn úriason, idevalósiason, én csak falusi vagyok...”* Pedig nagyon szép imákat és énekeket tud, de ezeket csak akkor énekli, ha megkérik rá, illetve ha valaki az övéi közül (értsd: gyimesi származású) hal meg: *„Amikor az enyémeiből van valamelyik meghalva, akkor én nem várom, hogy mondják, akkor én mondom!”* Az otthonról hozott füzete valóságos kincsesbánya, de olyan énekeket is énekelt, amelyek nem voltak benne a füzetben. Ezek közül sokat még gyermekkorában tanult: *„Én még kicsi leánka koromban kezdtem a társulatot(...) Úgy kapaszkodtam örökké s belém nevelődött.”* Később társulatvezetőként is, ha valami megtetszett, leírta, megtanulta. A füzetében lévő énekek közül néhányat már csak dallamosan recitálva tudott előadni, vagy rögtönzött, mivel a pontos dallamra nem emlékezett.

Az újabb csoportok önszerveződési folyamata a közös templombajárással kezdődött. Az Antal Erzsébet és Benedek Ágnes vezette társulatok eleinte, mint szomszédok, együtt jártak templomba, együtt imádkoztak, Adventben megszervezték a *„Szállást keres a Szent Család”* népi imasorozatot, együtt végezték az ünnepek előtti kilencedeket, mígnem valamelyiküknek eszé-

be jutott, hogy hívjanak még egy-két társat maguk mellé és alapítsanak társulatot. Amikor összegyűlt a 15-15 fő, engedélyt kértek a helyi esperestől, aki nyilvántartásba vette őket és hivatalosan is megalakult a társulat. Ezen csoportok közös imádságain érződik, hogy még nem rendelkeznek hagyományokkal, kialakult ének- és imarendjük nincs. A rózsafüzér elmondásán kívül a hivatalos egyházi imakönyvekből mindenki által ismert, templomokban is hallható énekeket, imákat, olykor a régebbi társulatok imáit használják. Azonban kéziratos füzeik már most vannak: a Lourdes-i Szűzanya társulat vezetője, Benedek Ágnes, a neki és társainak tetsző imákat, énekeket külön füzetbe írja. Így idővel kialakul és hagyományozódik az új csoportok sajátos ének- és imarendje is.

4. Férfitársulatok

A rózsafüzér társulatok tagjainak többsége asszony, leány, gyermek, férfiak ritkán vesznek részt az imádságokon. Azonban a Szentmiklóstra költözött Vizoli Istvánné közléséből tudom, hogy a Gyergyói-medencében Ditróban működött/működik két férfitársulat, melyek egyikét az édesapja, Ferenczi József vezette, másikat egy bizonyos „Ilyés bácsi”. Bár a társulatalapító meghalt, még mindig a nevével jelzik a csoportot. „*Ferenci Jóska társulata*”, és „*misét mondatnak*” hajdani vezetőjükért, akit nagyon szerettek. Leánya így emlékszik vissza édesapja tevékenységére: *„Járt a nagymisére s ott találkozott az emberekkel s elbeszélgetett vélek...; hitták halottakhoz, ideoda imádkozni, s csengetett is amikor temettek, me a szomszédba vót a csengettyű (= harangláb), s akkor ki akar hozzám jönni, főleg férfiak, az jöjjön. S elhítták sok helyre férfiakhoz imádkoztatni, halottasházhoz. S ott is elmondta, hogy aki akar hozza álljon bé, mert minden hónapban rendszeren cseréli nekik a titkokat, s megmondja, hogy mit kell mondani, akár le es írja. Mondta édesapám, hogy olyan emberrel es találkozott, hogy egyáltalán még a Miatyánkot se tudta. Azt mondta, akarok imádkozni Jóska bácsi, szeretnék, csak nem tudok. Édesapám azt mondta nem probléma, ha maga nem tudja, csak olvasni tudjon, s én leírom magának. Azt mondta neki, én nem tudom számonkérni, hogy elmondta-e; magának a munkát kiadom, s osztán lesz más, aki számbaveszi.”*

5. A társulatvezetői elhivatottság

Kikből lesz társulatvezető és hogyan? – tettem fel a kérdést a társulatok vezetőinek és a tagoknak. A kapott válaszok alapján körvonalazódott a jó társulatvezető személye, aki egy adott közösségben „öröklí” a vezető szerepet, vagy saját maga alapít társulatot.

A társulatvezetők általában már gyermekkorukban el-eljártak az édesanyjukkal vagy nagyanyjukkal a közös imádságokra, társulati gyűlésekre,

van akinek az édesanyja is társulatvezető volt, ezért sok imát és éneket megtanultak, amivel kivívták társaik tiszteletét, bizalmát; az idős, beteg társulatvezetőt „kisegítik” a gyűléseken, így ennek halála után, őt kéri a folytatásra, őt választják meg. Az újonnan alapított társulatokban a megválasztott vezető az lett, akinek több ideje volt és elvállalta a tagok nyilvántartását, a közös imádságok megszervezését.

Arra is van példa, hogy valaki belső ösztönzést érzett ennek a feladatnak az elvállalására. Vass Józsefné, vagy ahogyan emlegetik, „Vas Jóskáné”, így mesélte a társulatalapítás történetét: *„Elképzeltem, hogy én is szeretnék társulatot alapítani. Félttem is., de nem volt nyugtom! Mintha valaki súgta volna, hogy nekem ezt csinálni kell! S addig nem tudtam nyugodni, amíg meg nem indultam, s tizenöt asszonyt nem kerestem, akik elvállalták a tizedet. (...) Imajegyek nem voltak; szentképek hátára írtam rá a titkokat s kiosztottam. Jártam virrasztókba, másfelé, mindenütt figyeltem, s ha valami megtetszett, elkértem, leírtam; így gyűjtöttem az imákat és énekeket. S azóta nyugodtabb vagyok, türelmesebb nem vagyok ideges, jobban bele tudok nyugodni a sorsomba. Úgy-e nagy a család, sok baj volt... S osztán, hogy megtudták, sokan jelentkeztek, s most már negyvenhárman vagyunk.”* (Példa arra, hogy nem utasította el a későbbi jelentkezőket, bár így hiányos a koszorú.)

Pongrácz Dénesné már kislány korában is társulati tag volt: *„Mikor második osztályos leánka vótam, anyámmal együtt jártunk. Vele együtt örökké mentem.”* Jelenlegi társulatát több mint harminc éve vezeti. A tagok édesanyjukként szeretik és tisztelik, s bár elmúlt nyolcvan éves, nem akarnak helyette mást választani: *„Juliska néni sokat tud – mondták. Kár, hogy nem tudjuk visszataszítani az éveit, bár húsz évvel vagy negyven évvel. (...) Kérjük a jó Istent, imádkozzunk, hogy hagyja még meg nekiünk, éltesse minél többet. (...) Olyan, mintha anyánk volna... nagyon szeressük. Akárhányan vagyunk a társulatba összegyűlve, mindenkinek imát ad. Senkit ki nem hagy! Mindneki-mindenki egy imát elvégez.”* Juliska néni is „gyermekeinek” érzi a tagokat, örömmel gondol rájuk. *„Jó asszonyaim vannak, boldog vagyok, hogy meg vannak elégedve...”* Szívesen van velük; ha találkoznak a úton, érdeklődik a sorsuk felől, idős kora ellenére meglátogatja a beteget, pedig néha fárasztó számára a hatvan ember nyilvántartása, a gyűlések szervezése.

Azonban olyan társulatvezető is akadt, aki a magnó hatására „szerepelni” kezdett: olyan imákat mondott, olyan énekeket énekelt, amit a többiek nem ismertek, s hiába mondták, hogy „azt nem tudjuk”, ő durcás lett, mint egy gyermek: *„én ezt el akarom énekelni”,* így engedni kellett, hogy érvényesíthesse akaratát. Az ilyen társulatvezetőket kevésbé szeretik, csak „más nem vállalta a vezetést”, illetve az énektudása is sokat nyomott a latban.

Érdekes volt látni, hogy a társulati tagok mennyire fontosnak tartották a fennhangon végzett egyéni illetve közös imát. Ha valaki ebben nem vehetett részt, mert nem tudta kívülről vagy mert nem került rá sor, mintha

nem érezte volna magát teljes jogú tagnak. Ezért a jó közösségi érzékkel bíró társulatvezetők ügyelnek arra, hogy senki se maradjon ki, senki ne érezze magát kevesebbnek, mindenkinek egyformán legyen feladata, hangoosan mondott imája.

A társulatvezetők ima- és énekefüzeteit, könyveiket általában az utódok öröklik és közösen használják. Azonban arra is volt példa, hogy a családtagok ragaszkodtak édesanyjuk hagyatékához. Ilyenkor az új vezető saját füzetébe másolja a társulat hagyományos szövegeit.

A jó társulatvezetők hírneve haláluk után is fennmarad. Gyergyószentmiklóson szívesen emlékeztek és őrizték hagyományait Jánosi Sándornénak, Tamás Lénárdnak, a még régebbiek közül pedig Lukács Mártonnét, Kari Ferencnét, Potrik Jánosnét emlegetik, akik sok-sok imát és éneket tudtak, s akik szeretetre méltó egyéniségük révén benne maradtak a társulati tagok köztudatában.

6. A rózsafüzér társulatok tevékenysége

Minden rózsafüzér társulat havonta egyszer rendszeresen találkozik, a hónap első-vagy utolsó szombatján, vagy vasárnapján; rendkívüli esetekben – például, ha valamilyen ünnep, búcsú van a szokott napon, vagy temetés, betegség esetén – más napokon is találkozhatnak. A „gyűlés” alkalmával kicserélik az imajegyeiket és közös imádságot tartanak. Ezen kívül vannak olyan időszakok, amikor sűrűbben találkoznak, talán hetente, imasorozatok idején naponta is. Nagyobb ünnepek, főleg Mária-ünnepek előtt tartják a *kilencedet*, azaz az ünnepet megelőző kilenc egymást követő napon imádságra gyűlnek össze, általában mindennap másnál. Nagybőjtben minden szerdán találkoznak, ilyenkor legalább a *Hétfájdalmas olvasót* mondják.

Nagyon népszerű a lourdes-i kilenced megtartása; a jelenés évfordulójáról mindig megemlékeznek, sőt a lourdes-i Szűzanyához évközben is imádkoznak. Kilencedeket tartanak még Szent Józsefhez, Szent Antalhoz, Szűz Mária Szeplőtelen Szívéhez és általában a Mária-ünnepek előtt. Ilyenkor az ünnepnek megfelelő tartalmú az imájuk is: a Szent József kilenced alatt a Szent József rózsafüzérét és litániáját mondják, a Szent Antal kilenced végzésekor a Szent Antal olvasót és litániát, a lourdes-i Szűzanya ünnepe előtt a lourdes-i olvasót és litániát. Szövegeik általában kézzel írottak, egymástól másolják, csupán az újabb csoportok némelyike rendelkezik Magyarországról hozott kis brosrakkal.

Advent második felében tartják a „*Szállást keres a Szent Család*” népi ájtatosságot, melynek karácsonykor kell befejeződnie. Az ájtatosság lényege, hogy a Szent Család képét, ha lehet gyertya kíséretében, naponta más-más családhoz viszik és minden alkalommal közösen imádkoznak. A „Szent

Családot befogadó hajlék” aznap különös kegyelmekben részesül, igyekszik többet imádkozni és meghív ebédre, vagy vacsorára egy szegényt vagy alamizsnát ad a rászorulóknak. (E népi ájtatosság megalkotta a maga külön ének- és imarendjét, erre azonban jelen tanulmányban nem térek ki.) A társulatok résztvesznek a helyi búcsúkon: – Szent Anna napján, Jézus Szíve ünnepén és a Szent Miklós napi búcsún. Szent Anna tiszteletére a XVIII. században, Jézus Szíve tiszteletére pedig 1933-ban építettek kápolnákat a városhoz közel eső dombokon. Szent Miklós a templom és a város védőszentje. Ezen búcsúk alkalmával valamint vasárnaponként a nagymise előtt a társulatok *„mondadják az olvasót”*. Szintén ők vezetik az első vasárnapi illetve a hónap egy meghatározott napján tartott éjszakai szentségimádást (= hódoló imádság az ostyában jelenlévő Krisztus előtt).

Vannak olyan csoportok is, ahol a tagok – szomszédok lévén – együtt járnak templomba, keresztúti ájtatosságra, segítenek egymásnak az otthoni munkákban. Résztvesznek a templomtakarításban, az oltárok díszítésében, Húsvétkor a Szent Sír elkészítésében, Úrnapján a körmeneti oltárok felállításánál.

Minden társulatnak van egy kis kasszája: a tagok havonta a „cédulaváltás” alkalmával befizetnek egy előre meghatározott összeget, esetleg ki-k lehetősége szerint többet is adhat. Ezen kívül gyűjtenek még különböző egyházi célokra, mint például a templomfestés 1992-ben, a teológia és a kispapok részére, néha misére valót adnak az elhunyt és az élő társulati tagokért.

Betegség, haláleset alkalmával szintén őket hívják, hogy imádkozzanak a beteg gyógyulásáért, a halott lelki üdvéért. Az *„imádkozó asszonyok”* különösen a virrasztók elmaradhatatlan szereplői, mivel ők vezetik az ilyenkor szokásos imádságot, és a temetések alatt *„mondadják”* a rózsafüzért.

7. A „gyűlés”

Mivel nincs lehetőség minden társulat sajátosságait külön bemutatni, az egyik legrégebb csoport – Pongrácz Dénesné társulatának – *„gyűlése”* alapján vázolom egy imaösszejövetel lefolyását, illetve kitérek a változatokra.

A társulati tagok minden hónapban a megbeszélt időben találkoznak valamelyikük lakásán. Van olyan csoport, amelyik mindig a társulatvezetőnél tartja az összejöveleteit, más csoportok általában felváltva találkoznak egy-egy társuknál. Ilyenkor néha bejönnek olyan szomszédok, közeli családtagok is, akik nem tartoznak a társulathoz, de ez alkalommal résztvesznek a közelben tartott imádságon.

A gyülekezés alatt beszélgetnek, egymás állapota felől érdeklődnek, megtárgyalják a napi eseményeket, elmondják, hogy ki a beteg és ki halt meg

az ismerősök, rokonok közül. Vannak olyan helyek, ahol már az elején is „kínálkodnak”: kávéét szolgálnak fel, az ima végén pedig pálinkával, kaláccsal, süteménnyel kínálják meg a résztvevőket. Ez nem kötelező, de elég elterjedt szokás. Van azonban olyan csoport is, ahol egyáltalában nincs „kínálkodás”.

Ha a társulat tagjai mindannyian megérkeztek, elkezdik az imát. Némely csoportban az ima kezdetekor gyertyát gyújtanak, van ahol csak a halottakért folyó imádság alatt gyújtják meg, van ahol egyáltalán nem gyújtanak gyertyát.

Az imádságot – a csoportonként változó – szokásos kezdőénekekkel indítják: „Kössünk szép koszorút kedves Szűzanyánknak...”, vagy „Gyertek Szűz Mária tisztelői, szentolvasójával üdvözülni...” Ezután – megcsókolva a rózsafüzérükön lévő feszületet – keresztet vetnek, elmondják a beköszöntő imát és áldást kérnek a háziakra, hogy befogadták őket. A kezdőimákat a társulat vezető mondja, vagy kórusban mindannyian, esetleg felváltva. Az újabb csoportokban Isten segítségül hívásával kezdik az imát. „Istenem, jöjj segítségünkre!”, vagy egyszerűen csak keresztet vetnek.

Az olvasót is különbözőképpen végzik: 1) sorban mondják az öröndetes, a fájdalmas és a dicsőséges olvasót; 2) a liturgikus ünnepnek vagy időszaknak megfelelően – Adventben és Karácsony körül az öröndetes, Nagyböjtben a fájdalmas, Húsvétkor és Pünkösdkor a dicsőséges olvasót – imádkozzák.

Két csoportban érdekes rózsafüzér-mondást tapasztaltam: három „táblában”, azaz tizedben elmondják az egész koszorút; egy-egy tized alatt az Üdvözlégyekben Jézus neve után felsorolják mind az öt titkot, vagy pedig kettesével váltják a titkokat. Eképpen egy tized alatt elmondanak egy egész olvasót. S mivel három olvasó tesz ki egy koszorút, így a három tizedből vagy táblából készen van Mária rózsakoszorúja.

A rózsafüzér elmondása után eléneklik a „Szentolvasót imádkoztnk, Máriának füzért fontunk...” kezdetű éneket.

Egyes csoportokban ilyenkor történik az imajegycsere vagy „cédulaváltás”, máshol az ima előtt vagy a legvégén cserélik ki a titkokat.

A modellül kiválasztott Pongrácz Dénesné Mária-társulatában, mely az egyik legrégebbi csoport, a „háromtáblás rózsafüzér” elvégzése után váltják az imajegyet. A „cédulaváltás” előtt elmondják, illetve eléneklik az ilyenkor szokásos imákat és énekeket. Imajegyet a távollévők részére is „váltanak”, és a vezető vagy a tagok valamelyike vállalja, hogy elviszi a távolmaradónak. Nem szabad kihagyni senkit, mivel akkor nem teljes a koszorú. Ezekre a „cédulákra”, imajegyekre nagyon vigyáznak: az imakönyvükben vagy borítékban őrzik.

A „cédulaváltó énekben” feltűnő „új hold” arra utal, hogy a társulati gyűléseket és a „cédulaváltást” általában újholdkor tartották és tartják ma is.

Ugyanakkor ez az ének nemcsak az imajegycsere tartozéka, hanem – figyelemztetve a múlt időre – számadásra is hív:

*„Bűnös ember, nézz az égre és gondold meg e napon,
A múlt hónap jutott végre, s most kezdesz új hónapot.
Bárcsak te is az új holdnál, erkölcsödben megjavulnál,
S bűnöd felett zokognál.” (...)*

Az imajegycsere után újra olvasót mondanak, de már egy rövidebbet és másfélét általában az *Irgalmasság olvasóját* mondják, de ismerik és egy-egy ünnep előtt használják még a *Könnyek Anyja olvasóját*, a *lourdes-i olvasót*, a *Jézus Szívéhez*, a *Szűzanya Szívéhez*, a *Jézus öt szent sebéhez* mondott olvasót, a *Szeretetláng olvasót*, *Szent Anna olvasóját*, *Szent József olvasóját*, *Szent Antal olvasóját*. A különböző olvasók, rózsafüzérek egyik forrása a *Szent Rózsafüzérek könyve*, azaz 50 különféle rózsafüzér, melyet Jáky Ferenc lelkész állított össze a XIX. század második felében. E könyv valamelyik kiadása szinte minden társulatvezetőnek megvan.⁹

Az újabb olvasó után ismét énekelnek és más különböző imákat mondanak: az egyház imáiból a litániákat, legtöbbször a Máriához szóló Lorettói litániát, de mondják a Jézus Szíve litániát, a Jézus Vére litániát, a Szent József litániát, a Mindenszentek litániáját, a Szent Antal litániát. Más „olvasós” imádságok is elhangzanak, melyeket kívülről tudnak, vagy kéziratok füzetekből olvassák; például *„Oltárodnak zsámolyánál könnyezve imádkozom, szorgalmasan morzsolgatom gyöngyszemű kis olvasóm...”* *„Olvasónkat elvégeztük...”*, *„Csak egy Miatyánkat mondjunk el naponta...”*, különféle imádságok a szenvedő Jézushoz, Máriához, a szentekhez. Imádkoznak élőkért és holtakért, betegekért, bajban lévőkért, papokért, szerzetesekért, családtagjaikért, a világ békéjéért és különösen az őket vendégül látó család szükségleteiért.

A modellcsoport, Pongrácz Dénesné társulata, sokszor olyan családokhoz is elmegy imádkozni, akik nem társulati tagok, de valamilyen célból *„imádkoztatni akarnak”* – például halottaikért, családi békességért, betegekért, vagy más szándékra. *„Mű mindenübe elmegyünk, ha hínak!”* – mondták.

Az imádság legvégén hálát adnak, megköszönik a háziaknak a szíves vendéglátást és szintén énekkel búcsúznak. Énekeik *„kedveñc Máriája”* a csíksomlyói Szűzanya, a székeleyek Édesanyja, akinek nagy a vonzereje

⁹Szent Rózsafüzérek könyve, azaz 50 különféle Sz. Rózsafüzér elmondására vezérlő útmutatások, melyeket jámbor keresztény katolikusok számára összegyűjtögetett J. F. o. 1., Hetedik változatlan kiadás a győri Egyházmegyei Hatóság engedelmével, Budapest 1898 (J. F. = Jáky Ferenc lelkész)

Gyergyóban is. Hozzá imádkoztak a múltban és hozzá imádkoznak a jelenben, hozzá zárandokolnak évente, tőle kérik, hogy legyen közbenjáró Istennél, őrizze meg népünket minden veszedelemtől.

8. Társulati tag temetése

A Mária-társulatok tagjainak temetése megkülönböztető szokásrend jegyében zajlik, mintegy ezáltal is kifejezve a kívülállók számára a rózsafüzér társulatok fontosságát, azt, hogy a tagok már életükben kissé közelebb kerültek az égiekhez, különösen Máriához. Ez a virrasztások alkalmával énekelt szövegekben is kifejezésre jut:

*Óh Mária, kegyes Szűzanyánk,
Áldását szűz kezed adja ránk,
Haldoklóknak Te vagy vigasza,
Mert nincsen több jó édesanya.*

*Az örökös szent rózsafüzér
Egyik ága szent szívedhez ér,
Ennélfogva vonod mennybe fel,
Ki végórán Hozzád esdekel.*

Az elhunyt fejére fehér kendőt kötnek, ráteszik a saját rózsafüzérét és vele együtt eltemetik, hogy bemutatthassa Máriának, és „a túlvilágon is legyen mivel imádkozzék”.

A társulati csoport tagjai mindannyian „elmennek a virrasztóba”, együtt imádkoznak elhunyt társukért. Ez alkalommal a búcsúztató szavaival tölük is „elköszön” a halott.

*Szép Mária-társulattagok, Isten hozzátok,
Hogy én titeket itt hagylak, rám ne haragudjatok (...)
Hogy veletek testvér voltam, el ne felejtkezzetek,
Összegyűltötökben rólam is megemlékezzetek.*

A Mária-társulatok tagjai társuk temetésére fehér kendőben jelennek meg: „Amikor egy társulati tag meg van halva, akkor köteles mindenki, hogy fehér kendőt kössön.” Egyéb temetéseken ők is fekete kendőt használnak. Ha közismert személyről van szó, akkor más társulatok tagjai is elkísérik utolsó útjára a halottat. Az elhunyt társai a koporsó mellett égő gyertyákat illetve fehér zászlókat visznek, melyekre a családtagok törülközőt vagy fehér kendőt kötnek. A temetés végén ez a zászlóvivőé lesz.

Némely társulatnak külön társulati koszorúja is van, amit papír- vagy műrózsákból készíttetnek, hogy ne hervadjon el, mivel többször használatos. A felravatalozott halott feje fölé teszik ezt a koszorút, azonban a temetés után nem helyezik a sírra, hanem a társulatvezető hazaviszi és a következő alkalommal újból ezt használják.

9. Tárgyak és szimbólumok

A rózsafüzér társulatok tagjainak legfontosabb „imaeszköze” a *rózsafüzér* vagy *olvasó*, egy gyöngyszemekből (üvegből, csontból, fából stb.) készült füzért, melynek felépítése az elmondott ima számolását, „olvasását” segíti. A legismertebb az öt tizedes olvasó, azaz az öt nagy és tíz kis szemből álló láncfüzér, egyik végén szabadon hozzákapcsolva a bevezető imádások számára egy kereszt, egy nagy és három kis szem. A keresztre Hísekegyet, a nagy szemekre Miatyánkot, a kis szemekre Üdvözlégyet kell mondani. Újabban – főleg a fiatalok – használják a rózsafüzér-gyűrűt is, melyen egy tizedet lehet elvégezni. Bár ritkábban, de az idősebbeknél láttam hét tizedes „Hétfájdalmas Olvasót” Mária hét fájdalma tiszteletére, illetve Szent József olvasóját, mely 60 szemből áll, mivel a hagyomány szerint Jézus nevelőapja hatvan évet élt.

Szintén fontos „kellék” az *imajegy* vagy *imacédula*, melyen legtöbbször képaláírásként a havi titok olvasható. Ezeket a kis képeket az imakönyben vagy külön borítékban őrzik a tagok, esetleg látható helyre teszik, hogy szem előtt legyen, emlékeztessen az elvégzendő imára. Az imajegyek nagyon különbözőek lehetnek: régi és új, fekete-fehér vagy színes, kézzel írt vagy nyomtatott, egyszerű írás vagy festők miniatúrái. Bár a régi imajegyeket is használják, de a kilencvenes években majdnem minden társulatban kicserélték az imajegyeket „Magyarországról hozatott” újakkal.

A társulatvezetők, társulati tagok féltett kincsei közé tartoznak a régi kéziratos vagy nyomtatott ima- és énekeskönyvek, melyekből az imákat végzik. Úgyisint minden vezetőnek van egy nyilvántartása a tagokról, a kiadott imajegyekről, a havonta befizetett kisebb-nagyobb összegekről, kiadásokról.

Az előző fejezetben már említettem, hogy némely csoportnak külön társulati koszorúja is van, mely – többször használatos lévén – műrózsából készül. A koszorút öt fehér, öt piros és öt sárga rózsából készítik; ez a jelképe a három rózsafüzérből álló mennyei koszorúnak, melyet a társulati tagok életükben oly sokszor „megfonnak”. A halotti koszorú felirata: „Rózsafüzér királynéja, könyörögi érettünk!”

A színek szimbolumának feloldása: a fehér az örömdetes, a piros a fájdalom, a sárga a dicsőséges olvasót jelenti. A színszimbolika a társulati

énekekben is megjelenik. Hajnal Anna füzetéből idézem „az öröndetes, a fájdalmas, és a dicsőséges olvasó énekét”:

*Kinyílt a legszebb rózsa,/Gyertek kössük koszorúba,
Óh, nincsen ennél szebb virág,/Akit így dicsér a világ.
Fehér rózsa öröndetes,/Illatos és kellemetes,
Szűz Mária örömére/A koszorú készülöbe.
Piros rózsa, Jézus vére,/Elcsorgott értünk a földre,
Jézus nagy kínját jelenti,/Ki piros rózsát teremti.
Sárga rózsa dicsőséges,/Mind a három kellemetes,
Elmúlt Jézus nagy fájdalma,/Máriának sok siralma.
(...)*

Minden társulati tag öltözkékének fontos része a fehér kendő, de eredetét nem tudták pontosan megjelölni. Arra hivatoztak, hogy a fehér Mária színe, ezért a társulati tagok ünnepek alkalmával, főleg a Mária-ünnepekkor fehér kendővel mennek templomba és társaik temetésére is fehér kendőt kötnek. *„Vannak idős társulatbeli asszonyok, régiek, akik ilyen Mária ünnepekor vagy szombaton is mindig fehér kendősön mennek a templomba.”*

Angi Sándorné társulatának tagjai a gyűlés alatt szintén fehér kendőben imádkoztak, bár úgy tűnt, hogy ez esetben inkább a kendőn volt a hangsúly, mint a színén. Az előző társulatvezető ugyanis nem engedte, hogy bárki kendő nélkül vegyen részt az imán, s ez a hagyomány halála után is megmaradt. *„Aki egyszer Mária-társulat tagja, az kendőt kell kössön az ima alatt... Ez régi vallási szokás. Erzsébet nénitől így örököltük (= az előző társulatvezető, János Sándorné). Ő rendszeresen, ha valaki úgy jött, hogy nem volt kendője, például egy új tag, ő kendőt adott, hogy amíg az imádság folyik, legyen kendő a fején.”*

Magyarázatként egy bibliai utalást említettek, Szent Pál figyelmeztetésére hivatkoztak, miszerint *„az asszonyok ne imádkozzanak fedetlen fővel”*. A *„halottak hónapjában”* az imádság alatt a kendő színe fekete: *„Novemberben, amikor szoktunk járni egyik a másikhoz a halottakért imádkozni, akkor fekete kendőt kötünk.”*

A tárgyakon, színeken kívül jelentéstartalma van a különbözö „időknek”. Közismert, hogy a szombat Mária napja, amikor különösen az Ő oltalmáért esedeznek és neki énekelnek:

*Kegyelem tárháza, Mária Anyánk,
Terád gondol lelkem e nap hajnalán/alkonyán,
Kulcsolt kezeimet Hozzád emelem,
Szívemet-lelkemet neked szentelem.*

*A Te kedves napod a szombati nap,
Mely Fiad kegyéből íme ránk virradt,
Ó, álld meg azokat, kik szép napodon,
Tehozzád sietnek imaszárnyakon.*

*Hozzád egész világ bizodalma nagy,
Mert Te az irgalom Édesanyja vagy,
Oltalmad palástja egész földig ér,
Megtérő bűnösnek védelmet ígér.*

*Új frigyre lépek én Anyám ma Veled,
Isten után szívem csak Téged szeret,
Ó, ne vess meg engem sok bűnöm miatt,
Légy Anyám, s én leszek a Te gyámfiad.*

*Ó, ne felejtsd el hát, hogy Tied vagyok,
S végleheletemig Tied maradok.
Mivel Tied vagyok én Édesanyám,
Szerető Szívednek legyen gondja rám.*

*Hogy ne sértsem többé bűnnel Fiadot,
Föld reám anyai bő palástodat,
Föld el szépségeddel lelkem szennyeit,
Segítsenek jóra kegyes karjaid.*

*Áldott Szűz Mária, mennyei Anya,
Bűnbe merült, világ védőasszonya,
Halálom óráján, kérlek el ne hagyj,
Hisz Te az irgalom Édesanyja vagy.*

*Dicsőség, imádás Atya Tenéked,
S a Fiúnak, Aki Tőled született,
Neked is Szentlélek, ó Vigasztaló,
Három szent személyben egy örök való.*

(Pongrácz Dénesné társulata)

A társulati gyűléseket – a lelki megújulás vágyával – újhold vasárnapján, szombatján tartják; énekeikben, imáikban erre is van utalás:

*Kegyes Szűzanyám Mária, itt az újhold vasárnapja. (...)
Nézd keresztény, mit kell tenned: új titkokat kell cserélned,
Gyűlj meg te is mindenekbe, gyűlj meg testben és lélekben.
Mária, titkos szerelem, szerelmedet közöld velem,*

Áldd meg Szűzanyám e titkot, melyet négy hétig folytatok.

Újítsuk meg szíveinket, tegyük kötelességünköt. (...)

Hozád fordulok Jézusom, mindig azért sóhajtozom,

Hogy az újhoid vasárnapja, hozzon sok áldást nyájadra.

(Hajnal Anna füzetéből)

Az ünnepek előtt tartott imasorozatok ideje kilenc nap, azaz „kilenced”, melynek megtartásával külön kegyelmeket lehet nyerni. November, a „halottak hónapja”, amikor hetente/naponta összegyűlnek, hisz „a halottakért kötelesség imádkozni”. Úgyszintén fontos, az egyház által is hangsúlyozott szent idő: Advent, Nagyböjt, Karácsony, Húsvét, Pünkösd, a város védőszentjeinek ünnepe, a csíksomlyói búcsú stb. Ezen „idők” alatt egyénileg és közösségleg is jobban figyelnek példaképükre Máriára, a Boldogasszonyra és Arra, aki minden életet teremt, fenntart és megszentel.

10. A rózsafüzér társulatok szerepe a tagok életében

A Mária-társulatok tagjaival folytatott beszélgetések során többször felvetődött: „Milyen szerepet töltenek be a társulatok a tagok életében? Milyen többletet jelent, ha valaki nemcsak magánajtatossággként, hanem közösségi imaként végzi a rózsafüzért?” Válaszaik szorosan összefüggnek hitükkel, de fontos számukra a közösségi együttműködés és az összetartozás tudata is. Néhány szemelvény az általuk mondottakból:

„Az Úr Jézus azt mondta, ha ketten vagy hárman együtt vannak az én nevemben, ott vagyok közepeztük, s az többet ér, mintha egy egyedül imádkozik; – ezért imádkozunk együtt, a közösen végzett imának nagyobb az ereje.”

„Azok es lehetnek jó keresztények, akik nem társulati tagok, de mű a Szűzanyához közelebb állunk.”

„Máriának a nyomdokába járunk...”

„Együvé tartozunk, egymást segítjük és imával, jó szóval; összetartunk...”

„Bizalmat nyerünk a jó Istentől... ha hitem nem volna, nem tudnék élni.”

11. A rózsafüzérrel kapcsolatos hiedelmek

Kérdésekre, hogy mi történik akkor, ha valaki elfelejti, elmulasztja elvégezni a fogadott imáját, így válaszoltak: *„Bűnnek nem bűn, de nem szabad elfelejteni, vagy bé kell pótolja!”* Van, akinek szigorúbb az ítélete: *„A régi öregek azt tartották, hogy aki gondatlanul abbahagyja, azt valami nagy csapás éri: marhabeli nagy kár, meghal valakije, vagy az urát veszti el...!”*

A rózsafüzér nyakban való viselése mágikus, védő funkciót tölt be, ugyanakkor könnyen elérhető, figyelmeztet az elvégzendő imára. Olyan hiedelemekkel is találkoztam, melyben a rózsafüzér, mint oltalmazó je-

lenik meg az utolsó ítéletkor. Valószínű, hogy ezt a kéziratos éneket korábban valamilyen ponyvából másolták ki és adtak neki dallamot.

Néhány részlet a Köllő Vencelné, Selyem utcai társulatvezető füzetéből:

(...)

*Majd egy napon vagy déltájban,
Vagy az éjjeli órában, vagy a nap bármely szakában.
Sötét felhő fel fog jőni az eget elborítani,
Zendüléssel, csattogással és rettentő villámlással.(...)
Kinek nem lesz olvasója, nem lesz annak bizonyossága.
Szűz Mária, Kriszus Anyja nem lesz annak szószólója. (...)
Sok azt mondja, majd megtérek, ha öreg napokat érek,
Nem lesz idő megtérésre, szentolvasó keresésre.
Piros vérek kiontatnak, testből nagy halmakat hagynak,
Hitetlenek mind jajgatnak, de ótalma nem kaphatnak.
Kinek leszen olvasója, annak leszen biztonsága,
Szűz Mária, Jézus Anyja palástjába betakarja. (...)
Nincs becsülete pénteknek, nincs becsülete nemzetnek,
Már szombatot sem tartanak, vasárnap is már dolgoznak.
Eljő majd a szörnyű veszély, sok embereket rettentvén,
Akik hitetlenek voltak olvasóhoz majd kapkodnak.
Vegyük fel a szentolvasót, kössünk rajta gyöngykoszorút,
Vége vele egyetemben legyünk Máriával mennyben.*

A rózsafüzér mondásához más hiedelem is fűződik: ha valaki az ujjain számolva végzi az olvasót, akkor soha a kezén kelés, szemölcs nem lesz és ez megvédi a kezét mindenféle bajtól. Ezt főleg a gyerekeknek szokták mondani.

Hajdó István esperes így emlékszik vissza édesanyja egykori szavaira, mellyel a rózsafüzér mondására buzdította: „Amikor gyerekként kibúvót kerestem az olvasó mondása alól, azzal, hogy nekem nincs is rózsafüzérem, édesanyám azt mondta: 'Amikor més az úton, akkor az ujjaidon számoljad. A csuklódát amikor összeszorítod, az a Miatyák, és ha utána az ujjaidat kibontod akkor mindegyik ujj egy szemnek számít. Azokat szépen végezzessed, számoljad így a tíz Üdvözlégy Máriát, s közben mondd a titkokat. (...) És soha a kezeden kelés nem lesz, nem ütöd meg a kezedet!' – Hogy s mint történt, de papi életem alatt az én kezemen soha kelés vagy ütés vagy bérulás, semmi nem volt.”

Érdekes volt hallani ezt a hiedelmet az egyház képviselőjének a szájából is. Nemcsak az egyház imáinak átvételére és népiesítésére van tehát példa, az egymásra hatás kölcsönös. A népi hiedelmekből a pozitívnak ítélt elemeket az egyházi személyek is felhasználják. Annál is inkább, mivel sokszor ezt már gyermekkoruk népi környezetében magukba szívták s tanul-

mányaik után sokan váltak közvetítőkké a hivatalos egyház és a népi vallásosság között. Ők azok akik felmérik az önszerveződő népi csoportok jelentőségét és buzdítják is erre híveiket. Tapasztalják, hogy például egy-egy rózsafüzér társulat tevékenysége nyomán, felpeszsdül az utca élete, közösségibbé válik az emberek hite, s már nemcsak passzív szemlélői a vallásos cselekményeknek, hanem hitük aktivizálódott és életük része lesz az egyházközség életének.

12. A rózsafüzér társulatok énekei és imái

A társulati csoportok szokásai, énekeik és imádságaik sok esetben hasonlóak vagy azonosak. Kölcsönösen kicserélik egymás között az újonnan tanult vagy akár a régebbi imákat is. Ha valamelyik társulati tag résztvesz egy másik csoport imáján s megtetszik neki valami, elkéri, leírja és elviszi saját csoportjába. De az újonnan alakult társulatok is a régebbiek imáit, énekeit használják, míg kialakul a saját rendjük. Így néha a többféle hatás eredményeként az újabb csoportokban egymás mellett találjuk több régi csoport imáit és énekeit. Sok ima- és énekszöveg csak az élő hagyományban van meg, nincs írott változatuk; füzeteiket nagyon féltik, nem szívesen adják kölcsön, nehogy elveszen.

Külön dolgozat témája lehetne a különböző imádságok és énekek szövegeinek elemzése. A Mária-kultusz egy csodálatos szimfóniája az, amit – főleg régebbi társulatok, idős asszonyok „kincseiből” hallottam: a megszólítások szépsége és változatossága, a virághasonlatok és a kozmogóniai elemek szimbólumrendszere ámulatba ejtő.

IRODALOM

Forrás: a gyergyószentmiklósi római katolikus plébánia levéltára

BANGHA Béla SJ (szerk.)

1932 Katolikus Lexikon III. Budapest

BARNA Gábor

1991 A megújuló rózsafüzér. In: Bárdos István–Beke Margit (szerk.)
Egyházak a változó világban. Esztergom, 319-322.

BÁLINT Sándor

1977 Ünnepi kalendárium I-II. Budapest

VERBÉNYI István–ARATÓ Miklós Orbán

1989 Liturgikus lexikon. Budapest

VEREBÉLYI J. Pál

1982 Üdvözlégy Mária... Budapest

MELLÉKLET

Írásom mellékleteként bemutatom egy társulati gyűlés lefolyását, majd kiegészítésül idézek a különböző társulatok jellegzetes szövegeiből.

I. Pongrácz Dénesné Mária-társulata az egyik legrégebb csoport Gyergyóban. A legszínesebb és legváltozatosabb ének- és imarendet náluk találtam. „Juliska néni” ezeket az énekeket és imákat még gyermekkorában az édesanyjától vagy a hajdani társulati gyűléseken tanulta. Gyűléseik alkalmával az imádságokat fennhangon közösen vagy egyedül mondják, néha füzetből olvassák. Vannak olyan imák, énekek is, amelyek senkinek sincsenek leírva, a társulatvezetőnek sem, mindannyian tudják kívülről.

Az 1992. augusztus első szombatján tartott társulati gyűlés imái és énekei:

Közösen, fennhangon kezdték:

*„Az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek nevében. Ámen.
Engedelmet kérünk a háziasszonytól,
ne sajnálja házáat a Jézus Anyjától.
Ne sajnálja házáat ezen társulattól,
mert jualmat nyer érte a Mennyei Atyától.
Ó, Mennyei Atya áldd meg ezt a házat,
s akik imádkozunk benne Szent Anyánknak.
Koszorús társaim, engedelmet kérek,
hogy én idejöttem szívesen vegyétek,
mert én is tisztetem a Szűz Máriát veletek.
Áld meg, óh Szűz Anyám rebegő nyelvemet,
hogy én elmondhassam szép köszöntésemet.
De régen nem voltunk ezen társulatba,
nem volt pedig előttünk az ajtó bezárva.
Engedje az Isten, hogy ne legyen előttünk Mennycsászár bezárva.
Eljöttünk mi most Máriát tisztelni,
mert mi is szeretnénk Mennycsászárba jutni,
ott az angyalokkal együtt vigadozni,
s ott a Szűz Máriát azokkal tisztelni.
Lehet ezen házban Máriát tisztelni,
aki nem restelli nyelvét felemelni.
Édes Szűz Mária, őrizd ezt a házat,
mert ebben adtak helyet a Te koszorúdnak.
A kegyes koszorú édes Szűz Mária,
csak Te vagy egyedül bűnösök oltalma.
Kérünk szent nevedért, Uram Jézus Krisztus,
légy irgalmas és kegyelmes az egész világnak,
Ki az Atyával és a Szentlélekkel uralkodik,
engedd, hogy mi is veled uralkodhassunk Mennycsászár Országában,
hogy ott a Boldogságos Szűzet vég nélkül áldassuk és dicsérhessük.*

Adjon az édes Jézus az egész társulatoknak erőt, egészséget, békességet, egyességet, hogy kereseshessük mindnyájan az örök üdvösséget, hogy a mennyei világosság világoskodjék mindnyájunk felett,

hogy a szentekkel s a választottakkal vég nélkül örvezzessünk. Ámen. Óh, Szűz Anya Mária, esedezz érettünk, szegény bűnösökért, most és főképp halálunk óráján. Ámen."

„Ez volt a beköszöntő” – világosított fel Pongrácz Dénesné. Ezután énekeltek:

*Jertek Szűz Mária tisztelői,
szentolvasójával köszönteni
Máriát, a rózsák szép rózsáját,
Szentolvasó Égi Királyját,*

*Nyitva áll ajtaja szép kertjének,
kiterjesztve karja híveinek;
Szenséges titkait osztogatja,
Szentolvasónk áldott Királynéja.*

*Jertek hát, Szent Anyánk kedvesei,
kik vgytok egy fényes rózsájai;
Mert Ő öröm s kín, s dicsőség anyja,
Szentolvasónk áldott Királynéja.*

*Új titkokot váltunk új hónapra,
újul Szűz Mária koszorúja,
Zöld levele, szép piros bimbója,
mert Ő a rózsáknak szép rózsája.*

*Ki a szentolvasót szívből mondja,
Nyitva áll a Mennysország számára.
Üdvözlégy egeknek drága gyöngye,
Szerelmed egy koszorúba fűzve.*

*Vedd kedvesem tőlünk koszorúnkot,
Neveld Édesanyánk rózsáidat,
Hogy Veled lehessünk egy bokorba,
vezess minket szép feltámadásra.
Dicsértessük a Jézus Krisztus!*

„– Most három táblában elmondjuk az egész három olvasót” – mondta a vezető és újból keresztet vetettek. Az előimádkozó szerepét felváltva töltik be; az ismert imádságokat félig az előimádkozó mondja, majd kórusban folytatják tovább.

A társulatvezető kezdi: „Uram, Jézus Krisztus jöjj el a mi segítségünkre.”

Közösen: „Uram, siess a mi segedelmünkre!”

Vezető: „Nyisd meg ajakunkot Szent Nevednek dicséretére, tiszteletére és felmagasztalására. Kegyelem Anyja, Mária, könyörögj a Te Áldott Szent Fiadnál, Jézus Krisztusnál, hogy isteni kegyelmének segítségével a hitetlenek, eretnekek és minden bűnösök megtérjenek, s az igaz Anyaszent-egyház miköztünk és minden nemzetek között terjedjen és erősödjék. Ámen.”

Felváltva: Hiszekegy, Miatyánk, Dicsőség, Üdvözlégy¹⁰

Az Üdvözlégyet háromszor mondják, a benne lévő kérések változnak: először a következő kérdéseket fűzik be Jézus neve után: „— Aki hitünköt növelje, reményünköt erősítse,

¹⁰ A hivatalos imáknak csak a címét írom le.

akarattunkot tökéletesítse”, másodsor: „— Aki világosítsa fel értelmünköt, erősítse emlékezetünköt, s tökéletesítse akarattunkot”, harmadsor: „— Aki gondolatainkot igazgassa, szavainkot vezérelje, cselekedeteinket kormányozza”. Dicsőség...

Ezután a vezetőtől átvették az előimádkozó szerepet. Egymás után mindenki imádkozott legalább egy Miatyánkot vagy két-két Üdvözlégyet. S bár ezek az egyház hivatalos imái, érdekes megfigyelni bennük is az egyéni stílust, ami a hivatalos szövegektől való eltérésekben, szavak felcserélésében, betoldásokban mutatkozik meg. Ilyen például a „Mi Atyák, aki a mennyben vagy...” helyett a „Miatyánk, Úristen, ki vagy a mennyekben...”, vagy az Üdvözlégy-ben a „kegyelemmel teljes” helyett a régi „malasztal teljes” használata, az „áldott vagy Te az asszonyok között” helyett a „Te vagy áldott az asszonyok között”. Ennek magyarázata, hogy a hivatalos szövegben időről-időre változásokat eszközöltek – például a „malaszt” szónak a „kegyelemmel” való helyettesítése, vagy a Miatyánk első sorainak szörendi változása –, de nem mindenki tanulta meg az újabb variánsokat, ragaszkodtak a régebbi szöveghez, sőt néha saját maguk toltak bele egy-egy szócskát.

Miatyánk, Dicsőség

Előimádkozó: Üdvözlégy Mária, kegyelemmel teljes, az Úr van Teveled, áldott vagy Te az asszonyok között és áldott a Te méhednek gyümölcse Jézus, Akit Te Szent Szűz a Szentlélektől fogantál, Erzsébetet látogatván méhedben hordoztál, kit Te Szent Szűz a világra szültél, kit Te a Szent Szűz a templomban bemutatnál, kit Te Szent Szűz a templomban megtaláltál.

Közösen: – Asszonyunk, Szűz Mária, Isennek Szent Anyja, imádkozzál érettünk, bűnösökért, most és halálunk óráján. Ámen.

10-szer mondják el így az Üdvözlégyet, egymást váltogatva az előimádkozásban, s az Üdvözlégyekben Jézus neve után egyszerre mondják mind az öt titkot. Ezért tudják „három táblában” elmondani min a három rózsafüzért.

Miatyánk, Dicsőség

Előimádkozó: Üdvözlégy Mária, malasztal vagy teljes, az Úr vagy Teveled, Te vagy áldott az asszonyok között és áldott a Te méhednek gyümölcse Jézus, Aki érettünk vérrel verejtékezett, megostoroztatott, tövissel megkoronáztatott, a nehéz keresztet hordozta és keresztre feszítettetett. Közösen: – Asszonyunk, Szűz Mária... (10-szer mondják ezt is)

Miatyánk Dicsőség

Előimádkozó: Üdvözlégy Mária, kegyelemmel teljes, az Úr van teveled, Te vagy áldott az asszonyok között és áldott a Te méhednek gyümölcse Jézus, ki halottjaiból feltámadott, mennybe felment, ki nekünk mennyből Szentlelket küldött, ki Téged Szent Szűz a mennybe felvett s a mennybe megkoronázott. Közösen: – Asszonyunk, Szűz Mária... (10-szer)

A végén mindannyian közösen: – Ó, Jézusom bocsásd meg bűneinket, ments meg minket a pokol tüzétől és vidd a mennybe a lelkeket, különösen aokat, akik leginkább rászorulnak irgalmasságodra. Ámen.

A rózsafüzér elmondása után: – Irgalmasságnak Szent Anyja, Boldogságos Szűz Mária, fogadd tőlünk ezen szent rózsafüzért, melyet mi a teljes Szentháromságnak, minden mennyei karoknak, de kiváltképpen a Te tiszteletedre most elmondottunk; mutasd be a Te Szent Fiadnak, Krisztus Jézusnak, a keresztény katolikus Anyaszentegyháznak boldog megmaradásáért, az eretnkségek és tévelygések kiirtásáért, szegény hazánk felvirágzásáért, élőkért, holtakért, egészségesekért, betegekért, foglyokért és megkeseredettekért, mindennemű jötevőnkért, mi magunkért, bűnös szolgálád – és szolgálóidért. Esedezve kérünk Téged, ó fenséges Szűz Anya Mária, Szent Fiad Krisztus Jézus előtt, hogy mindnyájan az élet után, Veled a mennyei boldogságban a választottakkal együtt vég nélkül öröendezhessünk. Ó, Szűz Anya Mária, esedezz érettünk, szegény bűnösökért most és főképp halálunk óráján. Ámen.

Társulatvezető: – Uram, hallgasd meg a mi könyörgésünköt!

Közösen: – És a mi kiáltásaink jussanak Elődbe!

Társulatvezető: – Minden megholt hívek lelkei az Isten irgalmasságából békességben nyugodjanak. Az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek nevében. Ámen.

Ezután ismét énekeltek:

*Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus neve,
Áldassék Mária földön és mennyekben,
Szeretettel lángol mi szíviünk Érette,
Jertek, óh bűnösök, boruljunk elébe.*

*Itt a szeretetnek menny-s földáldozata,
Lejött hozzánk mennyből a szép Szűz Mária,
Kincset s áldást hozott Mennysországból nekünk,
Egek Édesanyját hadd dicsérje lelkiünk.*

*Zengedezze menny s föld szép dicséretedet,
Csíksomlyói Szent Szűz áldd meg hű népedet,
Mi is Neked adjuk szíviünköt s lelkiünket.
Tenéked szenteljük egész életünket.*

*Boldogok, kik jönnek Őtet köszönteni,
Forró szeretetből hittel üdvözölni,
Meghallgat Ő minket, kiknek szíve lángol
Égi szeretetből, sűrű sóhajtasból.*

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Ezután következett a „cédulaváltás”, vagyis a havi imajegy kicserélése Pongrácz Dénesné nyilvántartása alapján sorra vette, hogy kinek melyik titkot kell adnia: „Kimpján Istvánné ötös, Portik Pityuné hatos, (...) Polgár Istvánné tizenegyes, Andrásné tizenkettős, Székely Gyulánénak kettős, (...)” Akik nem voltak jelen, azoknak megmaradnak az előző havi titkok, vagy valaki kicseréli és elviszi számukra az új imajegyet. Miután kicserélték az imajegyeket, elénekelték a „cédulaváltás utáni éveket.”

*Bűnös ember, nézz az égre, és gondold meg e napon,
Az új hónap jutott végre, s most kezdesz új hónapot,
Bárcsak te is ez új holdnál, erkölcsödben megújulnál,
És te bűneidért sírnál és zokognál érette.*

*A Hold újul, s te naponként gyűjtöd régi vétkeidet,
Ládd, mint vesznek ezerenként, gyűjtöd régi vétkeidet,
Újul meg hát bűnös lélek, mer fejednél a veszélyek,
Elveszel, ha nem jobbítod a te bűnös életedet.*

*Íme, ismét kevesebbednek életednek napjai,
Egy hónappal közeledtek a halálnak nyilai,
Várható minden óráában, hogy eljutsz a hold fogytára,
A halottaknak sorába, odajutsz utoljára.*

*Talán neked ez a vég hold, többé már nem új leszen,
Mert a másik újulásig tested a sírba leszen,
Talán ez a hónap leszen, mely tenéked véged leszen,
Légy tehát óh bűnös készen a te végső órádra!*

Az ének után a lorettói litániát imádkozták a hozzá tartozó Mária-imákkal: Oltalmad alá futunk Istennek Szent Anyja..., Emlékezzél meg..., Szűz Szülője Istennek..., Most segíts meg, Máia..., ezek minden imakönyvben benne vannak. Ha idejük engedi az „Örökimádás-könyvből” is szoktak imádkozni, vagy kórusban más imádságokat mondanak.

*Oltárodnak zsámolyánál könnyezve imádkozom,
Szorgalmasan morzsolgatom gyöngyszemű kis olvasóm.
Lelkem Tehozzád száll fel, Boldogságos Szűzanyám.
Hogy megessen drága szíved a Hozzád esdeklők szaván.
Sok kereszténynek szívéből kialudt már szent hite,
Nem érti meg az imáját sok anyának gyermeke.
Kinevetnek, ha meglátják kezemben az olvasót,
Ó, ha tudnák, ó, ha hinnék, hogy én az ő lelkükért imádkozom.
Ó, ha tudnák, ó, ha hinnék, hogy Te segítesz Szűzanyám,
Szent szobrodnál térdre hullva áldanának jó Anyám.
Megfutottam földi pályám, nem sok lehet hátra még,
Nézegetem szép hazámat, ahol sok szép csillag ég.
Csillagokkal körülvéve ott ragyogsz Te Szűzanyám,
Szent kezekkel integetve hívsz az égbe jó Anyám.
Még egy kérésem van Hozzád Boldogságos Szűzanyám,
Ha majd egykor elérkezik az én utolsó órám:
Állj halálos ágyam mellett Szent Fiaddal jó Anyám,
S vidd a lelkem, bűnös lelkem Mennysorszába Szűzanyám. Ámen.*

Felváltva énekeltek, imádkoztak, elmondták még az Irgalmasság olvasóját a halottakért, az esti imát, a végén pedig a befejező énekkel és imádsággal adtak hálát Istennek az együttlétért, és kérték áldását a befogadók és mindannyiuk számára.

Befejező ének:

*Imáinkot elvégeztük, édes Szűzanyánk,
Már elmegyünk lepihenni, adj áldást reánk,
Kérd értünk Szent Fiadot, Mária, magzatodot,
Nyerjen csendes jó éjszakát a mi számunkra.*

*Jézus, Mária, Szent József, szent nevetekben,
Hadd nyugodjunk ez éjszaka szép csendességben,
Kérd értünk Szent Fiadot, Mária magzatodot,
Nyerjen csendes jó éjszakát a mi számunkra.*

Befejező imádság: „Óh, Jézusom, terjeszd ezen házra, és ennek minden egyes lakóira szent áldásodat; hogy valamint itt nekünk megnyitották házuk ajtaját, hogy itt Szűzanyánknak dicséretet modhattunk, nyisd meg számunkra is a Mennysország ajtaját, adj a Te Szent Országodban szállást, hogy valamint itt velünk együtt örvendeztek, holtunk után együtt örvendezhessünk. Ámen. Dicsértessék a Jézus Krisztus!”

II. Szemelvények más társulatok „repertoárjából”:

„Olvasó mondása előtti ének” – Angi Sándorné társulata:

*A szentolvasó társulat Mária kertje,
Abban terem a szép rózsza tiszteletére,
El nem hervad virága, ki naponta ápolja,
Egy Miatyánk, tíz Üdvözlét, hogyha elmondja.*

*Nincs kedvesebb Isten előtt, mint az olvasó,
Ezen készült Máriának a szép koszorú,
Nem hervad el virága, mindörökre megmarad,
Szűz Mária fején egykor Mennyben megláthatod.*

*Vegyük fel a Szentolvasót és imádkozzuk,
Máriának, Szűzanyánknak koszorút fonjunk,
Ez legyen a fegyverünk, akkor soha ne féljünk,
Győzedelmet nem vesz rajtunk az ellenségünk.*

*Halálunknak végórája, ha elérkezik,
Kezeinket a szentolvasóval átkötik,
Úgy indulunk mennyekbe, Jézus színe elibe,
Hol majd egykor meg kell állnunk az ítéletre.*

*Ott a rózsák szép rózsája, szép Szűz Mária,
Siess akkor oltalmunkra Jézus Szent Anyja,
Mutass be Szent Fiadnak, az ítélő bírónak,
Mondjad, hogy bimbói vagyunk szép koszorúdnak.*

„Olvasó mondása előtti ének” – Selyem utcai társulat:

*Kössünk szép koszorút kedves Szűzanyánknak,
Olvasószemekből rózsabimbók válnak.
Minden olvasószem szép bimbóvá válik,
Ha az ember buzgó, szívből imádkozik.*

*Mondjuk a tizednek szívből szent titkait,
Megáldja Szűzanyánk neve tisztelőit.
Lám minden tizednek végén meg van írva:
Ezernyi ezerszer áldassék Mária.*

*Óh kegyelmes, Szent Szűz, hallgasd meg népedet,
Ki szívből mondja ki áldott szent nevedet.
A nagyobb szemeknél úgy vagyunk oktatva,
Miatyánk Úr Isten mindeneknek Ura.*

Mert az Atyától függ életünk mindenben,
Áldassék Szent Neve földön és mennyekben.
Szentolvasó-társak mondjuk az olvasót,
Szűzanyánk fejére, kössünk szép koszorút.

Az első olvasó örvendetes rózsza,
Mert a Szűz Máriát örömmre gyulassza.
Második olvasó, fájdalmas olvasó,

Az Úr Jézus Krisztus kínjairól való.
Harmadik olvasó dicsőséges rózsza,
Mert a Szűz Mária meg van koronázva,
Szűzanyánk Mária, fogadd e szent füzért,
Mutasd be Jézusnak hű tisztelőidet.

Az „olvasóhoz énekelik” Csíki Miklósné társulatában:

Mária kertjében kinyíltott a rózsza,
Jertek hű társaim, kössük koszorúba,
Égi virágokkal fel van ékesítve,
Tegyük Szent Szűzanyánk drága szűzfejére.

Üdvözlégy Mária, rózsák szép rózsája,
Az angyal köszöntött Názáret városban,
Így köszönt az angyal: Üdvözlégy Mária,
Szűz méhedbe szálla világ Megváltója.

Angyalok virága, óh szép Szűz Mária,
Szép koszorút kötünk örömed napjára,
Miatyánk, Üdvözlégy énekvirágokból,
Tekints ránk Mária a szép Mennysországból.

Ki a szentolvasót ájtatosan mondja,
Nagy örömmel nézi a szép Szűz Mária,
Felviszi mennyekbe, Szent Fia elébe,
A Szentháromságnak nagy dicsőségébe.

Áldd meg édes fiam ez ékes koszorút,
Vigasztald az árvát, özvegyet, szomorút,
Mert most küldik nekem a siralomvölgyből,
Mely imádság-s énekvirágokból készül.

Vidd el Édesatyám Paradicsomkertbe,
Tedd a Te gyönyörű szép rózsakertedbe.

Hajnal Anna társulati énekeiből:

„Olvasó előtt való ének”:

Kössünk szép koszorút Szűz Máriának,
Kiben e világnak új napja támad,
Üdvözlégy Mária, világ csodája,
Deríts fényt az édes, kedves hazánkra.

Üdvözlégy Mária, fehér liliom,
Bámulja szépséged az égi Sion,
Gábor hat szarvaira hogy megijedtél,
Halvány liliommá akkoron lettél.

Üdvözlégy Mária, szende ibolya,
Isten Bárányának őrzőangyala,
Hogy Heródes elől elrejtőzködtél,
Titkos ibolyává akkoron lettél.

Üdvözlégy Mária, gyenge rózsaszál,
Ki ott Názáretben felvirágoztál,
Fehér rózsza voltál, s pirossá lettél,
Hogy a kereszt alatt vérbe fűrödtél.

Üdvözlégy Mária, ezerjővirág
Benned talál gyógyszert az egész világ.
Te megorvasolod a föld sebeit,
Kiknek vétkek által esnek sebei.

Üdvözlégy Mária, Menny örökzöldje,
Tebenned remél a siralomvölgye,
Üdvözlégy Mária, szép csillavirág,
Boldog, ki mennyekbe Téged nyílni lát.

Üdvözlégy Mária, kedves nefelejcs,
Tisztelő népedet, óh el ne felejtsd,
Szent István kertjének legszebb virága,
Deríts fényt az édes, kedves hazánkra.

Olvasómondás közben, a tizedek előtt énekelik:

Örvendetes olvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Aki az Isten Fiát, a világ Megváltóját, Mária,
Óhajtotta, elfogadta, szűz méhébe hordozta,
Szűz tejével szoptatta, Mária.

Öröndetes olvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Júdea városába, Zakariás házába, Mária,
Erzsébetet, mint véredet mentél meglátogatni,
Fiaddal megáldani, Mária.

Öröndetes olvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Utaztál jegyeseddel, a dicső Szent Józseffel, Mária,
Nagy hidegben, Betlehemben, ott szülted Jézusunkot.
Mi Megváltó Urunkot, Mária.

Öröndetes olvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Te kiseded Szent Fiadat, szentséges Magzatodat, Mária,
Buzgósággal, imádsággal templomban bemutatad.
Istennek ajánlottad, Mária,

Öröndetes olvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
A húsvéti ünnepre, mentél Jeruzsálembe, Mária,
Szent Fiadot, Magzatodat elvesztvén Őt kerested,
Harmadnapra meglelted, Mária,

Fájdalmas szentolvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Fiad szent bánatában, nagy szomorúságában, Mária,
Úgy bánkódott, vér izzadott a Getsemáni-kertben,
Szomorú volt szívében, Mária,

Fájdalmas szentolvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Óh, szomorú Szűzanya, nagy volt szíved bánata, Mária,
Szent Fiadot, Megváltónkot szörnyen megostorozták,
Kegyetlenül kínozták, Mária.

Fájdalmas szentolvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Ájulván bánatában, nagy szíváfájdalmában, Mária,
Jézusunkot, Megváltónkot tövissel koronázták,
Király nevével csúfolták, Mária.

Fájdalmas szentolvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Áldott Anya, hogy láttad Jézust, Szentséges Fiad, Mária,
Gyenge vállán, sebes tagján, nehéz keresztjét vitte,
S ezt miérettünk tette, Mária.

Fájdalmas szentolvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Jézus halált szenvedett, keresztre feszítettet, Mária,
bántalmakra, szidalmakra szent fejét lehajtotta,
És szent lelkét kiadta, Mária,

Dicsőséges olvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Örömmre vált siralmad, feltámadott Szent Fiad, Mária,
Dicsőséggel, fényességgel, nem fog többé szenvedni,
Veled fog örövendezni, Mária,

*Dicsőséges olvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Jézus fényes felhőbe emelkedett az égbe, Mária,
És mennyekben, dicsőségben ült Szent Atyja jobbjára,
Fölséges trónusára, Mária.
Dicsőséges olvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Jézus, mint megígérte a Szentlelket, elküldte, Mária,
Apostolok, tanítványok megteltek Szentlélekkel,
Isteni kegyelemmel, Mária.*

*Dicsőséges olvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Örvendj Szentséges Anya, kit Égbe vitt Szent Fia, Mária,
Az angyalok, égi karok Téged híven szolgálnak,
Tiszta szívből áldanak, Mária.*

*Dicsőséges olvasó, mennyei szép koszorú, Mária,
Legszebb részt választottad, mert megkoronáztattál Mária,
Áldott Anya, légy Pátrónánk, akik Téged üdvözlünk,
Olvasóddal köszöntünk, Mária.*

Az „ébresztő”: „Mikor látom, hogy sokan szunnyodnak, akkor szoktuk elénekelni. Vannak olyanok, hogy nem figyelnek, hanem elszunnyadnak az olvasó mondásakor.”

*Keljetek fel, akik aludtatok,
Tiszta szívből nem imádkoztatok,
Szent olvasót szívből nem mondtátok,
Nem lesz mennyben ékes koronátok.*

*Szentolvasót, aki szívből mondta,
Mennyben várja ékes koronája,
Tárt karokkal várja Szűz Mária,
S Vele együtt Szentséges Szent Fia.*

*Tehát soha el ne szunnyadozzunk,
Ha nem mindig szívből imádkozunk,
Mert a rózsza halvány színűvé lesz
Az érdemünk restség miatt elvesz.*

*Szívéinkben, ha szent buzgóság nincsen,
Nem hallgassa azt meg a jó Isten!*

A titokcserélés éneke:

*Megszólal Mária, megszólal Mennysország gyönyörű harangja,
Új hold vasárnapra csendül kedves hangja,
Ünnep ez minékünk, mert új titkot nyerünk,
A szentolvasóból, mely erős fegyverünk.*

*Jertek hű társaim ötözüink fehérbe,
Égő gyertyát tartson mindenki kezébe,
Mert ma jó közünkbe mennynek nagyasszonya,
Ki gyermekeinek ím ezeket mondja:*

*Jöjjetek mindnyájan szép élő rózsáim,
Gyönyörű mezőbe fiaim s leányim,
Hozjátok vissza a múlt hónapi titkot,
A szép rószabimbót, melyet megújítottok.*

*A szép zöld koszorú megújul mai nap,
Mert minden élő tag gyönyörű titkot kap,
Ragyogó a titok, mint a nap sugára,
Mint majd fényleni fog égi koronája.*

*Zöld mező közepin van egy trón rubintos,
Azon van egy rózsza, amely tiszta piros,
Az a piros rózsza a szép Szűz Mária,
Szentolvasónk áldott Égi Királynéja.*

*Szent angyalok jőnek kertet keríteni,
Tizenöt rózsával ezt körülültetni,
Hull e kertre égből szent malaszt harmatja,
Az égi kegyelmet a Szentlélek adja.*

*Mennysorszámban ma a szentek vigadoznak,
Ez ének hajléki örömtől hangzanak,
Ha a buzgó tagok itt mind megjelennek,
És Szűz Máriával új titkot cserélnek.*

*Ma a mennyei kar nekünk megnyitott,
Szűz Mária nekünk kihallgatást adott,
Szentséges kezében szent titkait tartja,
Drága csengő hangját ím így hangoztatja:*

*Jertek ti minnyájan, mert örömmel várlak,
Soha el nem hagylok és szívembe zárlak,
Olvasótok minden gyöngye bizonyítja,
Vigasztal titeket az új hónap titka.*

Befejező ének:

*Szentolvasót elvégeztük, Jézus arcát megtiszteltük,
Ki értünk sokat szenvedett, Mennyebe helyet készített.*

*Megköttük a szép koszorút, lelkünkben az öröm újult,
Mert Mária, a szép rózsza, Jézus pedig a bimbója.*

*Vedd kedvesen, óh Jézusnak, amit tiszta szívből nyújtunk,
Kis kertet élő rózsája, ne hervadjon el virága.*

*Áldd meg e kis társulatot, kik most üdvözlétet mondunk,
Te vagy a Menny és Föld Ura, Ki a szívük titkát tudja.*

*Engedd, óh kegyes Jézusunk, szaporodjék társulatunk,
Szentséges Arcád imádjuk, bűneinket megsirassuk.*

*Neked ajánljuk magunkot, az elvégzett olvasónkot,
Édes Jézus, vedd kezedbe, vidd fel Szent Atyánknak Mennybe!*

*Dicsértessék Atya Isten, dicsértessék Fiú Isten,
Te is Szentlélek Úristen, három személyben egy Isten!*

Az Olvasó elvégzése után több társulatban énekelik:

*Szentolvasót imádkoztunk,
Máriához fohászkodtunk,
Kérve kérjük Szűzanyánkat,
Fogadja el hő imánkat.*

*Szentolvasót mikor mondtuk,
Máriának füzért fontunk,
Fonogatjuk koszorúnkat,
Rózsafüzért Asszonyunknak.*

*Imádságunk koszorúzza,
Őt, aki a legszebb rózsza,
Égi bimbót hajtott nekünk,
Rajta nyílt ki üdvösségünk.*

*Szűz Mária, szívéünkben vagy,
Soha bennünk el ne hervadj,
Nyílj ki bennünk ég virága,
Tégy méltóvá Mennyországra.*

A *Szenvedő Jézushoz* szóló imákat pénteken mondják, mivel ez a nap Jézus szenvedésének emléknapja. A Selyem utcabeli társulat ezen a napon tartotta a gyűlést, így elmondták ezeket az imákat. Annál is inkább, mivel az egyik társulati tag elhunyt hozzátartozójának évfordulója volt, ezért nála tartották az összejövetelt és imádkoztak a halottaiért. Így ezek az imák a halottakra való emlékezésnek is elmondhatók, mivel az emberi szenvedés, fájdalom, halál – a keresztény hit szerint – része Jézus szenvedésének és halálának.

*Szenvedő Jézusom, Te erős, Te bátor,
Aki nem féltél sem a kínhaláltól,
sem a fájdalomtól, amelyek a testedet érték,
pedig a tövisek a homlokodat tépték;
Akit az ostorral véresre sebeztek,*

s Akit a végén a keresztre szegezek.
Könyörögve kérek, bánat könnye fakad,
irgalomért esdek szent kereszted alatt.
Írántam a lelked kegyelemmel teljék,
óh, vedd el tőlem a keserűség kelyhét.
Nem bírom el Uram töviskoronádat,
az ostorcsapások olyan nagyon fájnak.
Gyöngö, gyáva testem hogy vigye kereszted,
hiszen olyan nehéz, hogy a vállam reszket.
Téged elkísért az Édesanyád könnye,
nekem senkim sincsen, aki velem jönne;
nekem senkim sincsen, aki mellém állna,
olyan árva vagyok, olyan nagyon árva.
Egyedül csak Te vagy, Akiben remélek!
Ne hagyd, hogy gyötörjön, hogy az élet fájjon,
váltsd meg az életem, váltsd meg a halálom!
Bocsásd meg bűnömet, Te tudod, Te látod...;
az ellenségeimnek én is megbocsátok.
Múljk el a bánat, ne gondoljunk másra,
csak az eljövendő szent feltámadásra. Ámen.

Bűnbánó szívemnek fájó keservében
Borulok le Jézusom kereszted tövébe.
Könny hull a szememből, imát rebeg ajkam,
Könyörülő Jézusom, könyörülj meg rajtam!
Véres keresztfádot szívemre szorítom,
Sebzett lábaidot könnyekkel áztatom.
Átalvert szívedre csókokat hint ajkam.
Könyörülő Jézusom, könyörülj meg rajtam.
Nézd az árva szívet, mennyi könny van benne.
Gyógyítsd meg Jézusom fájó sebeimet.
Enyhítsd szerelmeddel zokogó fájdalmam,
Könyörülő Jézus, könyörülj meg rajtam!

Nehéz a keresztem, Megváltó Jézusom,
De amit rám mértél szívesen hordozom.
Szívemből szeretlek, ha meg is látogatsz,
Elődbe térdelek, bármilyen csapást adsz.
Te Krisztus vagy, mégis összerogytál,
Én ezerszer kisebb a porszem a pornál.
Viszem a keresztem, csak erőt adj hozzá,
Ha Neked úgy tetszik, váljk áldozattá.
Minden bűneimet bocsásd meg e földön,
Hogy a másvilágon engem ne gyötörjön.
Légyirgalmas hozzám, mennynek s földnek Ura,
Könyörögj érettünk Jézusnak Szent Anyja! Ámen

Minden társulatban ismert esti ének, de a halottakért való imádságkor is énekelik:

*A fénes nap immár lenyugodott,
A föld színe sötétben maradt,
Nappali fény éjjelre változott,
Fárodaknak nyugalmat hozott.*

*Minden állat megy nyugalomra,
Az Istentől kirendelt álmra,
De én Uram úgy megyek ágyamba,
Mintha mennék gyászos koporsómba.*

*Mert noha most erős és friss vagyok,
De több napot magamnak nem hagyok,
Azt gondolom, minden nap utolsó,
Ez éjszaka kellhet a koporsó.*

*Midőn ágynak adom a testemet,
Deszka közé zárhatom éltemet,
Hosszas álom érheti szememet,
A kakasszó hozhassa végemet.*

*Vessünk számot, hát édes Istenem,
Hogy lelkemet ne kelljen féltennem,
Hogy lehessen bátrabban szólanom,
Midőn meg kell előtted állanom.
Színed előtt minden nap elesem,
De Te lettél Atyámnál kezesem,
Ha megölsz is, mindig benned bízom,
Szent véredhez futok, ha szomjazom.*

*Napkelettől egész napnyugatig
Benned bízom én egész fáradtig,
De megbocsáss, mert szívemből szánom,
Könnyek miatt szememben nincs álom.*

*Az ágyomba zokogva költözöm,
Vánkosomat könnyekkel öntözöm,
Ha megtartasz hónapi napodra,
Nem fordítom azt megbántásodra.*

*Ne szólíts ki Uram készületlen,
Hanem vezesd Tehozzád én lelkem,
Úgy bocsáss el engem a nagy útra,
Hogy jussak el a mennyei jussra.*

(Köllő Vencelné füzetéből)

THE CONFRATERNITY OF ROSARY IN THE TOWN
OF GYERGYÓSZENTMIKLÓS

KATALIN GERGELY

The oldest data in connection with the confraternity of the Rosary originated from 1728 in the Transylvanian town of Gyergyószentmiklós. Another source revealed that in 1796 the confraternity of the Rosary was founded in the Armenian Catholic church as well.

Nowadays more than ten groups of the confraternity is active in Gyergyószentmiklós. Around the most important feasts they gather more regularly than the usual monthly meeting. The members actively participate in the life of the local community: they lead prayers and songs, help to clean and decorate the church, they organise common prayers in case of illness or death.

Every group has its own song and prayer repertoire among which the songs for the honour of the Blessed Virgin Mary are the most important.

1. KÉP ANTAL PÉTERNÉ MÁRIA-TÁRSULATA. AZ IMÁDSÁG KEZDETÉN ÉS VÉGÉN
MEGCSÓKOLJÁK AZ OLVASÓ KERESZTJÉT. GERGELY KATALIN FELV. 1992. AUGUSZTUS

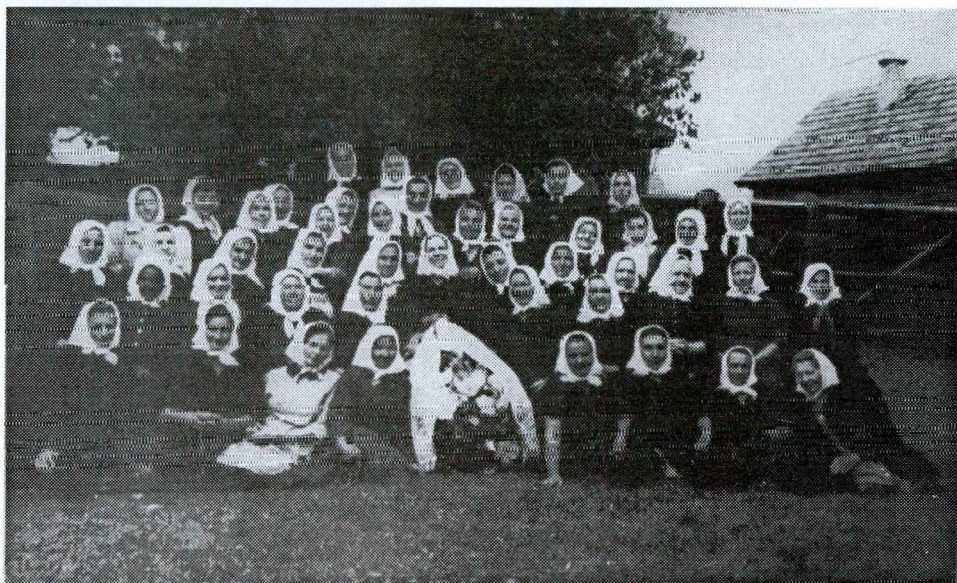
2. KÉP PONGRÁCZ DÉNESNÉ MÁRIA-TÁRSULATA.
GERGELY KATALIN FELV. 1992. AUGUSZTUS

3. KÉP A TITKOK, IMAJEGYEK KICSERÉLÉSE. PONGRÁCZ DÉNESNÉ MÁRIA-TÁRSULATA.
GERGELY KATALIN FELV. 1992. AUGUSZTUS

4. KÉP ANGI SÁNDORNÉ MÁRIA-TÁRSULATA. GERGELY KATALIN FELV. 1992. AUGUSZTUS

5. KÉP PONGRÁCZ DÉNESNÉ MÁRIA-TÁRSULATA AZ 1960-AS ÉVEKBEN. REPRODUKCIÓ

6. KÉP A SZENT RÓZSAFÜZÉREK KÖNYVÉNEK CÍMOLDALA. REPRODUKCIÓ

Rózsafüzér társulatok Gyergyószentmiklóson